

H 2081.

~~1. 148.~~

I. 148.

10 kop.

Rahukohtud

nende

tähtsamad seadused

ja

trahwid.

Tartus.

Schnafenburgi trükk ja kulu

1880.

Rahukohtud

ja

nende tähtsamad seadused.

Kõige kõrgemalt on 28. Mail 1880 kinnitatud, et rahukohtud, mis Wene maal enne juba elus, 1881 Gesti Piivi ja Kuura maal käima hakkawad. Et need kohtud meie rahwale alles tundmata on, siis arwame tarwiliku olewat lugejaid nendega ja nende seadustega, kellest siia tähtsamad üles paneme, tuttawaks teha.

Alles on 15 aastat tagasi, kui rahukohus Wene maale ajutati ja juba on ta igal pool nagu rahwa armsamaks ja tuttavamaks kohtuks saanud ja rahwas waatab usaldusega ta peale. Rahukohus on peale õiguse mõistmise veel iseäranis palju kasu saanud õiguse tundmise ärastamisest.

20. Novembril, aastal 1864 anti kõige kõrgema käsu peale rahukohtu seadus wälja. Rahukohus on aga alles üks suur jagu uuest kohtu seadusest, mis sell ajal wälja tuli ja Wene maal pruugitawaks sai. Hiljuti enne seda oli Wene talurahwas priitiks lastud ja seeläbi teiste riigialamate wääriliseks arwatud. Nüüd pidiwad ka need kohtu seadused wälja tulema, mis kõigile riigialamatele ilma seisusest lugu pidamata ühel wiisil õigust mõistawad. Rahukohtumõistja wõib wõrstsist wabadikuni iga seisuse liiget enese ette kutsuda. Muud kui kaebtuse asi ise teeb wahet, misjuguise kohtu ette keegi tuleb kutsuda; näitajeks on sõjamehed sõjaseaduse wasta eksiinud, siis langewad nemad sõjakohtu alla, on õpetajad õpetuse asjus eksiinud, siis mõistab nende üle wainulik kohus j. n. e. On aga praegu nimetatud meestel lihtkorrallisi wõla ehk muu asju õiendada, siis toimetab seda rahukohus. Edasi jälle teeb kaebtuse suurus wahet, mis kohtu ette keegi asi tuleb. Rahukohtu ette käiwad ülepea wähemad asjad, suuremad ja segasemad asjad jälle lähewad freiskohtu ette (Wene keeli: okrušhndi sud), mis aga hoopis teisem ja suurem on kui meie freiskohtud. Kui suured asjad just rahukohtu ette tulewad, sellest räägime edaspidi.

Rahukohus ja freiskohus on nüüd need uuemad, üleüldised ja pruugitawad kohtud Wene maal. Nemad seisawad teine teise kõrwas ja ei ole ühel teisega mingisugust tegu, waid mõlemate üle seisab senati-

kohus Peeterburis. Senatikohtule peawad mõlemad iga aasta oma asjatalitamiseft aru andma. Kreisikohtust lähewad asjad otse koke senati, rahukohtu ja senati wahel seisab aga weel rahukohtumeeste-kogu (Wene keele: Mirowsi sjesd).

Kõige pealt küsime: Kes jaawad rahukohtumehed olema? Rahukohtumees peab mees olema, keda igalt poolt usaldatakse ja kes auus riigialam on. Teiselt peawad tema juures Riigiseaduse §§ 1656 ja 1657 II. raamatust I. jaust täidetud olema, ehk temal, tema wanematel ehk tema abikaasal peab nii palju maad olema, nagu kõige wähematel mõisadel.

Gesnimetatud seaduse punktid määrawad aga ära, et rahukohtunikkudeks mõiwad saada walitud: 1) kes 25 aastat wanad on; 2) peawad nad kas uniwersiteedi ehk gümnaasiumi wäärilises koolis oma õppimist lõpetanud olema ehk selle wäärilise ejsami ära olema teinud, ehk kõige wähemalt kolm aastat niisuguses ammetis olnud olema, kus kohtu-asjadega oli mõimalik kaunis tuttawaks saada; 3) peab neil ehk nende wanematel ehk naesel (kas ühes ehk mitmes kohas) nii palju pärismaad olema, mis kahewõrra jellest juurem on, kui kreisi maapäewa liikmete walitsejate käest nõutakse, ehk jälle mitte vähem liikumata warandust, kui 15 tuhat rubla, ehk jälle linnades omandus, kelle taaks on määratud: pealinnades 6 tuhat, muis linnades jälle 3 tuhat rubla peale. Aastatel 1871 ja 1874 on senati käst weel selle seaduse punkti juure ära määranud, et nõutud waranduse summa ka siis maksab, kui rahukohtuniku, tema naese ja tema wanemate wara ühtefokku nii palju wälja teeb.

Kõige vähemad mõisamaad on Eiwii maal 900 wakamaad frunti ja jellest kõige vähemalt 300 wakamaad haritud põldu. Sellel kombel mõiwad siis ka vähemate kohtade omanikud, kui neil nii palju maad on, rahukohtumeesteks saada, nagu nad ka mõisaomanikkudega ühes rahukohtumeeste walijaid saadikuid waliwad. On talupojal ehk tema abikaasal ehk wanematel seesugune talukoht käes, mis eesnimetatud juurust wälja kannab, ehk on muidu tema liikumata wara 15 tuhat rubla wäärt ja on ta muidu auus mees, keda kõik auustawad ja usuwad, siis mõib ta rahukohtumeheks saada — kui muidu Riigiseaduse art. 1656 1 ja 2 punkti tingimised tema juures täidetud on. See on siis: rahukohtumeheks saajal peab kõige vähemalt 25 aastane wanadus olema, tema peab kas uniwersiteedi ehk gümnaasiumi ehk nende wäärilise muu kooli läbi käinud ehk jälle nende wäärilise ejsami teinud olema, ja temal peab nii palju maad olema, kui kõige vähemalt mõisadel (Eiwii maal 900 wakamaad frunti 300 wakamaa haritud põlluga, Eesti maal 150 tessjättini haritud põldu ja Saare maal 120 wakamaad haritud põldu) ehk liikumata wara 15 tuhat rubla eest. Adwokadiks ta ei pruugi sugugi studeerinud olla.

Rahukohtunikkude walimise asutamiseks asutatakse igas rahukohtukonnas iseäraline walikogu.

Maakonna-walikogude osawõtjad on Eesti ja Eiwii maal need saadikud, keda kõik ühes rahukohtu-maakonnas olewad rahukohtukonnad

on walinud. Rahukohtukonna saadikuteft lahus wõtawad maakonna-walikogudeft, kelle piirides kroonu maid on, mis otse riigimaade jauskonna walitfufe all feifawad, jelle jauskonna wolinikud ofa.

Rahukohtukonna saadikud walib igas rahukohtukonnas mõisnikkude ja wallawanemate täiskogu kolme aasta peale; kus rahukohtukonnas linnad on, seal walib nimetatud saadikuid ka linnasaadikute kogu

Maakonna saadik kutsub iga rahukohtukonna maa-omanikkude täiskogu koftu, kelle president tema ka on. Maa-omanikkude täiskogus on heale-õigus: a) neil, kes rüütli mõifade omanikud on; b) neil, kellel kõige wähema rüütli mõifa suurused maatüfid on, kes awalikka maksufid maksawad ja maarulli (Landrolle) fisse kirjutatud on. Gefti maal on peale selle ka neil heale-õigus, kellel niijugused maatüfid on, mis nende suuruse peale waatamata iseäraliku rewifioni-kogukonna kirjas feifawad.

Maa-omanikud wõtawad koosolekust kas ise ofa ehk saadawad sinna oma wolinikud, aga kellegil ei tohi koosolekul enam kui taks healt olla: üks oma, teine woliniku, olgu temal ka mitu mõifa.

Waldade saadikud walib kohalik wallawanemate täiskogu.

Iga maa-omanikkude ja wallawanemate walikogu walib omast rahukohtukonnast wiis saadikut maakonna-walikogusse. Saadikud walitakse liikmete feaft, ilma selle peale waatamata, mis feifuseft nad on.

Pinnades, mis maakonna rahukohtukonna piirides on, antakse maakonna-walikogu saadikute walimine linnasaadiku-kogu hooleks, kes neid eneste keskelt walib. Saadikute arw, mis linnad maakonna-walikogusse walivad, on järqmifel wiifil ära määratud: Schlof walib 1, Wolmar 2, Lemjal 1, Wõnnu 2, Walk 2, Tartu 10, Wõru 1, Pärnu 5, Wiljandi 2, Kuresaar 2, Baltifki 1, Paide 1, Rakwere 1, Narwa 4, Haapsalu 1, Miitawi 12, Bauske 1, Luffum 1, Pilten 1, Windawi 2, Golding 2, Haafenpot 2, Grobin 1, Liibawi 6, Friedrichstadt 1 ja Jakobstadt 2 saadikut.

Walikogust ei wõi ofa wõtta: 1) need, kes weel 25 aastat wanad ei ole; 2) need, kes niijuguste kurjatööde ja ekfituste pärast kohtu all on olnud, mis feifuseõiguste kautamifega ehk wähendustega, kui ka teenistuseft lahtilaskmifega karistatakse; niifama ei wõi ka need wali-täiskogust ofa wõtta, kes pahade tegude pärast kohtu all on olnud. On niijugused aga kohtu poolt süüft lahti mõifstetud, fiis wõiwad nad nimetatud wali-täiskogust niifama ofa wõtta kui muudft. 3) need, keda ammetift lahti lastud kolme aasta aja sees pärast ammetift lahtifaamift; 4) need, kes kurjade tegude pärast ülekuulamise ehk kohtu all feifawad, ja kelle peale 3. punktis tähendatud karistused langewad; 5) kõif need, kes bankrotti on jäenud, nii kaua kui weel ei ole felgeks tehtud, mis läbi nad bankrotti jäenud, ja need, kellest see juba felgeks on tehtud, kuid mitte need, keda kohtu poolest bankrotiks ei ole tunnistatud; 6) need, keda waimulikudeft ammetiteft korratuma elu pärast ja kogudustest ja mõisnikkudeft, kelle liikmed nad oliwad, wälja lüfatud; 7) kõif wõeraste riikide alamad, kes Wene riigialama wannet ei ole wandunud.

Kui esimese walimise korral nii palju rahukohtunikkusid ei walitud, kui tarwis, siis wõtab maakonna-walikoogu nende kandidaatide seas, kelle peale kõige rohkem healesid langenud, liisa-walimise käsiile.

Rahukohtunikonnad ajutatakse praeguiste suuremate kohtute piiride järele. Kui aga tarwis on, et maakonnad, mis praegu üheks kohtukonnaks on ühendatud, lahutatud rahukohtukonnaks peaksiwad jaama jaetud, ehk ümber pöördud, et kõrmuseiswad maakonnad, mis praegu lahus kohtukonnad on, üheks rahukohtukonnaks ühendatud saawad, siis saawad selle tarwis lubapalumisjed ette wõetud ja läbi katsjutud.

Iga maakonna rahukohtukondade arwu ja piiride kohtuseadmist tallitab Wiivi maal ja Kuressaares mõisnikkude konwent, Gesti ja Kuura maal mõisnikkude komitee, kellest igas kubermangus ja Saare maal ka nende linnade wanemad, mis rahukohtukonna piirides on, kui ka jelleks jaadetud kohalikkude kreiskohtute kaasistnikud osa wõtawad; Riias ja Tallinnas toimetab seda linnajaadiku-koogu, politseimeistri ja kubermangu-prokuratori nõuuga. Rahukohtukondade kohtuseadmise juures tuleb selle peale waadata, kui suur kohtukond on, kui palju seal sees inimesi elab, kuda seal teed, misjuguise järje peal kauplemine ja käsitöö seisab. Sellel wiisil kokku seatud rahukohtumaakonna rahukohtukondade nimikiri jaadetakse kuberneril kätte, kes ta oma heaksarwamisega kohtute ministriile ette paneb. Tahetakse juba kinnitatud rahukohtu-maakondade ja rahukohtukondade nimikirja muuta, siis on selleks luba nõudmine maakondades maakonna-walikoogu ja Riias ja Tallinnas linnajaadiku-koogu hooleks antud, kes teije nimikirja üle nõndasama wiisi nõuu peab, kui seda seaduse järele esimesega tehti.

Nendest inimestest, kes seaduse järele rahukohtunikudeks wõiwad walitud saada, seab igas maakonnas ijaaraline komisjon nimikirja kokku. Nimetatud komisjon on igas rahukohtu-maakonnas sealistest kreismarjhallidest ehk mõisnikkude-saadikutest, kreispolitsei ülematest ja nende linnade peawanematest, mis rahukohtukonnas seisawad, ja kreiskohtu kaasistnikust kokku pandud. Riias ja Tallinnas tallitawad seda linna-ammetid, kes selle üle politseimeistriga ja kubermangu-prokuratoriga nõuu peawad.

Rahukohtunikud algawad oma ammetit selle päewaga, mis rahukohtute käimahakkamise kohta ära on määratud.

Nende kohtute liikmed, mis ära kautatakse ja need inimesjed, kes niijugusid ammetisid pidasiwad, mis rahukohtute läbi ära kaawad, arwatakse, kui neid uueste pole walitud, ammetnikkude kirjast maha.

Pärast rahukohtute sijseseadmist saawad kõik kohtu asjad, mis rahukohtute wõimuse all seisawad, aga alles endiste ülemate ehk alamate kohtute all poolelt on, kas ühjaks mõistetud ehk nende seletust lõpetatakse rahukohtute läbi, nõnda kuda järeleiswad seadused seda käsijwad.

Kõik asjad niijuguste wäikeste pahategude ja eksituuste pärast, mis rahukohtunikkude wõimuse all seisawad ja endiste ülemate ehk alamate kohtute ülekuulamise all on, nõndasama ka kõik need asjad, mis politseikohtutes, ja kubermangu walitsustes diendatud saawad, lähewad, kui

nende otsus alles tegemata, kohalikkude rahukohtunikkude fozu kätte, kes need poolele jäenud kohtuasjad siis seaduse järele kohalikkude rahukohtunikkude kätte seletada annab.

Kui nimetatud asjad rahukohtunikkude kätte on saanud, ei wannutata neid tunnistajaid ja asjatundjaid, kes juba wannutatud, mitte enam uueste, waid kuulatakse wannet meelde tuletades üle.

Need kohtu-asjad, mis ülemates ja walitsuste-kohtutes era-kaebuste üle õiendada on, saawad, — kui nad niisugused asjad on, mis rahukohtute kätte on antud, — tühjaks mõistetud.

Endistes alamates kohtutes poolele jäenud asjad, mis käskude, kroonu-seaduste ja üleüldise forraliku oleku rikkumise pärast protsessi seaduse põhjusel kroonu- ehk ülepea riigi-walitsuse-kohtute all seisawad, saawad otsusetegemiseks nimetatud walitsustele seadust mõõda kätte saadetud. Teiste niisuguste kohtuasjade kohta, mis rahukohtunikkude wõimuse all seisawad, maksawad üleüldised seadused.

Nii kaua kui kohtu kord täiel mõedul kaäne mere maades veel käimas ei ole, seletawad tüllsid rahukohtunikkude ja rahukohtunikkude fozu wahel ühel pool ja alamate ja ülemate kohtute ja talukohtute wahel iseäralised komisjonid. Selle komisjoni liikmed on Riigi maal: hoowkohtu president ehk wiitse-president kui komisjoni eesistja; teised liikmed: üks hoowkohtu liige, Riia linna magistrati asjatallitaja pürjermeister ja Riia maakonna ja linnarahukohtuniku-fogude eesistnikud; Gesti maal on nimetatud komisjon nõnda kokku seatud: eesistnik wanem landraat, kes ülem-maakohtu eesistnik on, liikmed: üks landraat, Tallinnas magistrati eesistja pürjermeister ja Tallinnas maakonna ja rahukohtuniku-fogude eesistnikud; Kuura maal on komisjon järgmine: eesistnik ülem-hoowkohtu president, liikmed: kaks ülemnõunikku, Wiitawi rahukohtuniku-fozu eesistnik ja üks Wiitawi linna rahukohtunik. Ülemal nimetatud wõimuse piiri tülid seletab selle kubermangu komisjon, kelle piirides asi algas.

Sellest päewast saadik, kui rahukohtud on käima hakkanud, ei wõi mingi nende wõimuse all seisaw asi ei politsei- ega teistest walitsuse kohtutest, ei ka neist endistest kohtutest, mis esiofta weel jäewad, nõnda kui ka mitte talurahwa kohtutest wastu wõetud saada, ka siis mitte, kui see kohtuasi mõnest niisugusest kohtuasjast, mis endise seaduse järele seletatud oli saanud, on tõusnud ehk sellesse puudub.

Sest saadik, kui keiserlik käsk, mis rahukohtute käimatahkanise päewa nimetab, on kuulutatud, jätakse protsessijate oma hooleks, mõlemate parteide ühenduse teel kõiki teistes kohtutes olewaid protsessiisi, mis rahukohtute wõimuse all seisawad, pooleli jätta; protsessijatel on õigus niisugustes kohtuasjus rahukohtust uueste peale hakata.

Gesnimetatud seaduse põhjusel on kõiki kohtuasju, olgu nad juba nii kaugele aetud kui nad on, tühjaks mõista lubatud, nii kaua kui nende üle weel wiimast maksawat otsust ei ole tehtud.

On kaks parteid selle poolest ühes nõuus, et nad kohtuasja nimetatud põhjusel tühjaks tahawad tunnistada, siis peawad nad jeda pro-

wintsi-õiguse 3598dama^s artiklis tähendatud seaduse järele tegema. Seal juures on tülitsewaille parteidele luba antud oma plekut riinasja kohta ja muud sarnasid asju eneste wahel ära määrata.

Kui kohtuasjad ehk protsessid nõnda tühjaks mõistetakse, siis saawad parteid oma nõudmise peale kõik sisse antud dokumendid tagasi ja kohtud annawad neile kätte finnitatud mahakirjad nende kaebtustest, kui ka kõik muud aktid, mis tühjaks tunnistatud protsessisje puutuwad. Tahawad riidlejad parteid seda protsessi pärast rahukohtus edasi ajada, siis wõiwad nad kõik endisest kohtust tagasi saadud aktid rahukohtusje sisse anda.

Seda aega, mis kaebduse sisseandmise päewast kuni selle tühjaks mõistmiseni on mööda läinud, ei arwata kaebtuse hiljaks-jäämise tärmini määramises mitte juure.

Kui kohtuasi ülemal seiswate seaduste põhjusel tühjaks on mõistetud, siis saawad riidlejad parteid neist maksudest, mis nad endise protsessimise eest kroonutasjasse oleksiwad pidanud maksma ja kõigist karistuse rahadest priiks, mis weel nõutud ja selleks määratud paika jõudnud ei ole; nõudajama wiisi saawad ka ülemal nimetatud aktide mahakirjad ja dokumendid mõlemale parteile ilma mingi maksuta tagasi antud.

Rahukohtute käimahakkamise päewast saawad kõik nende wõimuse all seiswad asjad, mis teistes kohtutes pooleli on (see maksab ka talurahwa-kohtute kohta), kui nende üle esimese järje kohtutes weel jädawat otsust pole tehtud, nõudajama ka kõik rahukohtunikkude wõimuse alused asjad, mis poliitise-kohtutes ja kubermangu-walitsustes diendatakse, kui nad alles pooleli on, korda mööda rahukohtunikkude kätte edasijamises antud.

Ülemates kohtutes pooleli seiswad kohtuasjad, mis erakaebtuse peale niisugustes asjades ette on wõetud, mis tühjaks tunnistatud ehk rahukohtunikkude kätte peaksiwad antama, mõistetakse tühjaks.

Kõik asjad, mis kroonu-walitsuste kaebtuse ehk nõudmise peale ette on wõetud, aga alles pooleli on, saawad, — kui nad rahukohtunikkude wõimuse all on, — kohalikkude kroonu-walitsuste kätte tagasi saadetud, ning wõiwad nemad neid, kui nad kohut edasi tahawad käia, oma nõudmisi ja tõendusil selgeste üles andes, kohaliku rahukohtu kätte diendada saata.

Kõik rahukohtunikkude piirides olewad kohtuasjad, mis enne rahukohtute käimahakkamist alganud ja mitte rahukohtunikkude kätte ära antud ehk ülemal nimetatud seaduste järele tühjaks tunnistatud ei ole, saawad endisel põhjusel edasi aetud ja lõpetatud, nõnda kui endiste kohtute seaduste muutmistes ja lisandustes kohtu- ja asjadienduse poolest seda nõutakse.

Ükski praegune kohus ei tohi niisugust kohtuasja wastu wõtta, mis rahukohtute wõimuse all seisab, ja ümber pöördud ei ole rahukohtunikkudel õigust-asja seletada wõtta, mis praeguses kohtus diendatakse, olgu siis, et asjaseletamine selle kohtu poolest pooleli jäetakse, kus asi diendada oli.

Tahab kaebaja neid seadusi täita, siis peab ta oma kaebtuse sisseandmise juures tunnistama, et tema kaebtuse asi kusagil teises kohtus seletada ei ole.

• Dn kohtud nimetatud seadusest hoolimata mõne kohtuasja vastu võtnud ehk vastu võtmata jätnud, siis võib selle üle niisuguste kohtute ülemas järjes kaebtust tõsta, kus juures seda seadust ja aega peab tähele panema, mis kohtuotsuste üle kaebamise kohta ära on määratud.

Kui ees seiswal põhjusel tõstetud erakaebtused ülema järje kohtuteft läbi on waadatud ja siiski ühe ja sellesama asja hoobilt seletamine endistes ja rahukohtutes tühjaks ei saa tunnistatud, waid tüli tõuseb, kumbal kohtul õigus on seda asja seletada, — siis võib selle üle walitseja senati esimesest jauskonnast otsust nõuda.

Palwed ja kaebdused nende asjade üle, mis rahukohtunikkude asutuste wõimuse all seisawad, asjadesse puutuwad kirjalikud tõendused, kui ka ojawõtmate inimeste ütelused, nõnda kui ka asjatundjate heakskiarmamised wõiwad nii hästi Wene kui ka Saksa ja kohaliku Geesti ehk Läti keeles sisse antud saada. Rahukohtunikkude protokollid, käsud ja otsused wõiwad peale Wene keele ka Saksa keeles kirjutatud olla. Rahukohtunikkude ja rahukohtute ette kutsumised, kui ka protokollide mahakirjad, käsud, mõistused ja otsused peawad, kui kohtukäijad seda soowiwad, nende emakeeles walmistatud ning kohtu otsused selles keeles kuulutatud saama, mis mõlemad kohtukäijad mõistawad. Neis asjus, mis walitsewasse senati ehk ülewaatajasse kohtusse lähewad, peawad kaebdused ja muud sisse antud kirjad Wene keeles kirjutatud ja rahukohtute protokollidel, käskudel, mõistustel ja otsustel peab kohtu poolt kinnitatud Wene keele tõlk juures olema.

Kohtud jaetakse kahte suure jalku: tsiwilkohtud ja kriminalkohtud. Tsiwilkohtud õiendawad kõiksugusid wõla ja nõudmise asju; neid wõime sellepärast wõlakohuteteft nimetada.

Kriminalkohtu alla jälle tulewad kõik kurjad tööd; neid wõime trahwikohtuks nimetada. Rahukohtu ette tulewad mõlemat sugu asjad, wõlanõudmised ja kurjad tööd, nagu meie praegustes walla ja kihelkonna kohtutes.

Üksnes need kaebtused ei lähe mitte rahukohtu ette, mis kroonu vastu tõstetakse ja niisugused nõudmise asjad, mis isearalikkude kirjatunnistuste ja dokumentide pääl seisawad.

Kõigis muis asjus teeb üksnes wahet kaebtuse suurus. Rahukohtu alla lähewad kõik wõla-asjad tunni 500 rublani ja trahwiasjad, kelle eest tunni 300 rubla trahwi ehk 1 aasta wangipõlwe mõistetakse.

Kaebtusi võib kirjalikult ja suusõnaga sisse anda. Kaebaja peab sedamaid tunnistused üles andma ehk kõige hiljem kell 2 kell päewal, millal ta kaebas. Pärast asja läbikatsumist kuulutab rahukohtumees sedamaid kohtu otsuse ja õpetab süüalust, mis ta siis peab tegema, kui ta otsusega rahul ei ole. Kui süüalune 24 tunni sees mitte üles ei ole annud, et ta otsusega rahul ei ole, siis jääb otsus kindlaks. Kui kohtualune otsusega mitte rahul ei ole, siis võib ta rahukohtumeeste kogus (mirowoi sjesd) kaebata ja võib see kogus uue otsuse anda. Rahukohtumeeste kogu on igas kresis, tema

liikmed on kõik kreisi rahukohtumehed, kes eneste keskest ühe pre-
sidentide waliwad. Kui ka selle otsusega rahul ei ollda, siis kaebatakse
senati kohtusse. Senati kohus ei anna aga mitte ise uut otsust, waid
lükab endise otsuse ümber, kui ta seaduse wastu oli mõistetud ja käsib
uueste asja läbi katsuda ja otsust anda. Olwad aga kaebuse asjad
wäikesed, nõnda et kõigest kuni 30 rublani trahwi mõisteti, siis ei wõi
rahukohtust mitte enam edasi kaebata ega rahukohtumeeeste kogult teist
otsust saada. Küll aga wõib siis rahukohtumeeestekogu rahukohtumehe
otsuse maha kustutada, kui ta seadusega mitte ühte ei käi ja sedasama
ehk teist rahukohtumeeest uut otsust mõista lasta.

Enne kohtumõistmist püüab rahukohtumees kaebajat ja kaebatawat
ilma kohtuta lepitada; kui nad mitte ei lepi, siis alles algab kohus.
Süüalust ega ka kaebajat ei panda mitte wanduma, küll aga tunnistusemehi.

Peale eesnimetatud seaduses määratud riinastjade wõiwad kaebaja
ja kaebatawa soomi peale kõiksugused asjad, igas juuruses rahukohtu-
mehe ette tulla; siis mõistab rahukohtumees oma südametundmiste mööda
õigust, ja ettetulijad peawad siis ilma edasikaebuse õigusega rahul olema.

Nõndasama teewad otsust auu-rahukohtumehed. Neid walib ka
kreiskogu ja on neid igas kreisis mitu. Nemad teeniwad ilma palgata.
Nende ette tulewad tüliasjad siis, kui mõlemad, kaebaja ja kaebataw,
seda soowiwad ja auurahukohtumeeest nagu oma wahemeheks paluwad.
Nende otsused ei wõi keegi enam ümber lükata.

Et meie nüüd üleüldised seadused tunneme, siis waatame kohtute
tegevust esmalt kurjategude ja siis tüliastjade seletuses lähemalt järele.
Alamate kohtute ülekuulamise all on kõik kurjad teud, mis nende
piirides tehtud, kui need mitte kogukonnakohtu ja rahukohtute wõimuse
all ei seisja.

Neis kurjategudes aga, mis kuni seaduse määramise kuulutuseni
alamate kohtute wõimuse all seisawad ja weel mitte-rahukohtuniku-asutuste
jaukskonna alla ei ole antud, — katsumad alamad kohtud asja oleku
järele ja annawad üksnes siis otsust, kui kaebuse alused mitte kõrgemate
kohtute all ei seisja, ega tema peale niisugust süüd ei aeta, mis kõige
seisuseõiguste ehk mõne iseräaliku seisuse-eesõiguse kautamisega karista-
takse. Alamate kohtute otsus nende wiimast seltsi asjade üle kautatakse ära.

Gesülekuulamise protokollid annab politsei kohaliku prokuratori
ammetniku kätte üle waadata. Alamate kohtute alla antakse eesülekuulamisi
üksnes siis, kui prokuratori ammetnik ülekuulatawas asjas kurjategude ja
ekstistuste märka arwab leidnud olewat, ehk kui ta politsei otsusega mitte
rahul ei ole.

Kui enne seaduse kuulutusi alamate kohtute kätte niisugused asjad
jõudnud, mis mitte kurjategudesse ega ekstistustesse ei puutu, nõndasama
ka need kurjategude ja ekstistuste asjad, kelles ülepea kedagi süüdlast pole
leitud ja kedagi karistada ei ole, siis saawad otsused, mis nende üle

tehtud, kubermangu-prokuratori abilise poolt läbi waadatud ja kubermangu-prokuratorile ette pandud, kes siis, kui ta nimetatud otsustega rahul ei ole, sinna oma arvamised juure lijab ja asja seletuse kõrgemate kohtute hooleks annab. Otsused niisuguste asjade üle ei panda edespäidi mitte enam kubernerile kinnitamiseks ette.

Kaebtuse alused ja muud inimesed, kellesse asi puutub ehk nende volinikud võivad pärast ülekuulamist kohtu kantseleis kirjutaja silma all ülekuulamise protokollifi läbi waadata.

Kohtu ajal võivad ka need, kellesse asi ei puutu, kohtusaalis pealt kuulata, kui istumise-saalis ruumi on; mitte aga siis, kui järgmised asjad kohtus ette tulevad: 1) Sumala ja pühade teutus ja usupilkamine; 2) kurjateud suguvõsa-õiguste vastu; 3) kurjateud naesterahwa auu ja kasinuse vastu; 4) pahad eluviisid, loomuwastalised häbitööd ja n. e. Kui need asjad kohtu ees tallitada on, siis lastakse kohtusaali pealtkuulajateks üksnes kaebtusealuste ehk kaebajate soovil peale nende sugulasi ehk tuttawaid, aga mitte enam kui kummagilt poolt kolm.

Asja seletamise järele tehakse otsus, mis kohtu eesistnik üles kirjutab ja kuhu kõik kohtunikud oma nimed alla panewad. On see sündinud, siis saab otsus awalikult kuulutatud.

Kohtu otsuses peab üles kirjutatud olema: a) aasta, kuu ja päew, millal kohtupidamine oli, kus otsus tehti; b) kohtunikkude nimed; d) iga ühiku kaebtusealuse seisus, nimi, isanimi ja liignimi ehk sugukonna nimi; ja 4) otsuse peaaegad.

Niisuguseis asjus, mis pikka nõuupidamist tarwitawad, on luba otsuseandmist lähema kohtupäewa peale jätta, mis kohtu president awalikult teada annab.

Alamate kohtute otsused lähewad üksnes siis ülemate ette läbi-waatomiseks, kui prokuratori ammetnikud, kaebtusealused ehk erainimesed, kellesse asi puutub, ja kroonu-walitsus seda nõuawad.

Kaebtused kohtu otsuste üle peawad kõige hiljem kuu aja sees sellele kohtule sisse antama, kes otsuse andis.

Kui keegi prokuratori ammetnik mingi asja vastu on, siis saadab kohus pooleli jäänud asja ülema kohtu kätte.

Kõrgemad kohtud seletawad: 1) asju niisuguste kurjategude üle, kelle eest kaebtusealused praeguiste seaduste järele 4^{mas} artiklis nimetatud karistuse alla võiwad langeda; 2) asju, mis kohalikkude määramise põhjusel nende kohtute kui esimese järje kohtute seletada on, kui need asjad mitte rahukohtunikkude võimuse all ei seja; 3) asju, mis alamatest kohtutest kaebtuse ehk prokuratoride nõudmise teel nende kätte tulewad.

On kõrgem kohus niisuguste asjade üle otsust teinud, mis alamatest kohtutest tema ette tuliwad, siis ei ole nende otsuste kohta edasikaebamine luba.

Kohtud panewad asju walitsejasse senati saates sellele oma algus-otsused (Originalurtheile) ette.

Kaebtused kõrgemate kohtute otsuste üle antakse seal kohtus sisse, kus otsus tehti; need kohtud peawad neid hiljemalt kuu aja sees,

jellest päewast arwatud, millal nad kaebtuse kätte sawad, algus-aktidega ühes walitsejale senatile ette panema. On niisugused kaebtused kohtu otsuste üle sisse antud, kelle kohta edasi kaebata ei wõi, siis saadab kohus niisugused kaebtused sisseandjale tagasi, kus juures ta temale ühtlasi ka need põhjused ära seletab, mispärast seda kaebtust wastu wõtta ei wõi.

Alamad kohtud õiendawad ja seletawad kõik tüliasjad, mis siia maale nende wõimuse all oliwad, kuid mitte neid, mis rahukohtute alla on langenud.

Kaebtusealusele määratakse kohtu ette tulemiseks tärimid, aga mitte rohkem kui: 4) kuu aega, kui ta Wene maal elab; 2) neli kuud, kui ta wäljamaal elab; 3) kuus kuud, kui ta elukohta teada ei ole. Kohtu ette tulemiseks antakse peale kuuse tärimini weel tema elukoha kauguse teekäigu järele aeg, raudtee peal 300 wersta päewas, muude teede peal 50 wersta.

Asja seletamise juures wõib nii palju neid inimesi, kellesse asi ei puutu, pealt kuulamas olla kui kohtusaalis ruumi on. Kui mõni kohtuasi aga niisugune on, et ulainimeste pealtkuulamine kas usu, üleüldise korrapäralise oleku ehk heade eluwiiside kohta kahjulik wõiks olla, siis wõib kohus niisugusel korral kohtu kinniste uste taga pidada. Kohtupidamine wõib ka siis kinniste uste taga olla, kui mõlemad parteid seda paluwad ja kohus nende palwet seda wäärt arwab olewat.

Asja seletamise järele tehakse otsus, mis eesistnik ehk tema käsu peale teine kohtu liige üles kirjutab ja kuhu kõik oma nimed alla kirjutawad. Sellest filmapilgust saadik, kui nimed otsuse alla kirjutatud, ei ole kohtunikkudel enam õigust oma arwamist muuta.

Segases asjas, mis kaua wältawat nõupidamist tarwitab, on lubatud otsuse tegemist teise kohtupäewa peale jätta.

Kohtukäijate tunnistus, kas nad otsujega rahul on ehk ei ole, kantatakse ära.

Edasikaebamise kirjade sisseandmiseks on järgmised tärimid: neile, kes Wene maal elawad, neli kuud, neile aga, kes wäljamaal, kuus kuud. Selle aja sees ei täideta kohtu otsust. Seda aega arwatakse sellest päewast peale, millal otsus kuulutati, nende kohta aga, kes eemal on, sellest päewast saadik, millal kuulutus kolmat korda „Peeterburi senati kuulutustes“ ära trükiti.

Edasikaebtus, mis olgu kas kaebtuse wäärtuse, hiljaksjäämise ehk jellepärast, et tema juures professi kohalisi seadusi ei ole tähele pandud, — wastu ei wõeta, saab edasikaebajale sellejama kohtu läbi, kus ta sisse anti, mittewastuwõtmise põhjuste ülestähendusega tagasi antud. Aga igal muul korral peab edasikaebtus mitte hiljem kui nädal pärast seda, kui kaebtus teiste inimeste poolt, kellesse asi puutub, sisse sai antud ehk nende läbi edasikaebtuse-aja ärawiitmiseft saadik, ülekuulamiseга ühtlasi ülemkohtule ette pandud olema.

Kaebata võib järgmistel korradel: 1) selle üle, kui edasikaebtus mitte vastu võetud ehk tagasi saadetud ei ole; 2) kohtu otsuste üle; 3) selle üle, kui palve mõne kohtuniku istumiseft kõrvale jäämise pärast vastu ei ole võetud; 4) selle üle, et pakutud tunnistusi vastu ei ole võetud; 5) kaebtuse kautsioni ja kahtlase omanduse osalt ehk täieste walitjuse alla panemise seadmiste üle; 6) kohtu otsuse kohta puutuwate käskude ja mõistuste üle; 7) protsessi pikalewenitamise pärast; 8) selle üle, kui ülemal nimetatud kaebtusi mitte ülemakohtu kätte ära, ehk kaebajale tagasi antud ei ole; 9) nende käskude üle, mis kohtud otsuskohtute asutuse kohta annawad; 10) nende käskude üle, kelle läbi kohtukäijale ilma maksuta protsessimise õigus ära keeldud, ehk temale kord lubatud, selle kohaline õigus tagasi võetakse, ehk mis läbi temale maksusid peale pannakse, mis waeste-õiguse järele makssta ei tule; 11) nende käskude üle, kelle järele protsessi-seletus selle ajani, kui teises protsessis ehk kohtu-asjas otsus õigusjõuliseks on saanud, ehk ülepea mõneks ajaks pikendatud saab; 12) selle üle kaebamised, et kohtu aktiisi ei ole läbi waadata ehk nende (aktide) mahakirju wälja antud; 13) ülepea kohtu seadmiste ja käskude üle neis asjades, mis waidlemata selged on; 14) kohtu tallituste täitmiste ja aktide tunnistuste ning omaduste kätte andmise kohta; 15) ülepea kohtu seadmiste ja käskude üle niisugustes asjus, mis edasikaebtuse teel mitte läbi katjutud ei saa.

Igal muul korral võiwad kaebtused edasikaebtustega ühtlasi sisse antud saada.

Kaebtuste sisseandmine et keela asja edasijamist, nõndajama ka nende käskude täitmist, selle üle kaebati, muidu mitte ära, kui üksnes nende kaebtuste kohta, mis wõimuse piiri üle antud käskude ehk kaebtuse kautsioni ja selle üle sisse antud on, et palwet kohtunikkude wäljajäämise pärast mitte kuulda ei ole võetud.

Kaebtused antakse kuu aja sees sisse, sellest päewast arwatud, millal kohtu käff, selle üle kaebatakse, kuulutati; kui kohtu otsus mitte kuulutatud ei ole saanud, siis on sisseandmise aeg kaks kuud, sellest ajast arwatud, millal nad täidetud saawad. Kui aga Gesti, Liwi ja Kuura maal pruugitawad seadusemääramised mõne niisuguse korra kohta lühema aja on ära määranud, siis on see ka edespidi täitsa õigusjõulif ja tehakse selle järele. Kaebtused kohtute wiivituste pärast võiwad igal ilma tärimita sisse antud saada.

Kaebtused, mis pärast õiget aega sisse antud ehk kohaliku tüli protsessi-seaduse vastu on kohtu seatud, saab kaebajale kõige hiljemalt kolme päewa pärast sellest kohtust, kus ta sisse anti, tagasi antud, mis juures ka ära seletatakse, mis põhjuse pärast kaebtust vastu ei võetud.

Edasikaebtuse sisseandjale antakse tema nõudmise peale tunnistus, et ta kaebtuse sisse annud, mis ta ülemkohtule üleseedusliku kaebtuse juures mitte ettepanemise üle selle ehk teise ettekirjutatud aja sees ette näitab.

Selle seaduse määramised kui ka 11. Okt. 1865 kõige kõrgemalt finnitatud seadused endiste kohtute kohtu- ja asjaõiduse poolest mak-

šamad ka nende kaebtušste kohta, mis kohtute otšuste üle wöörmündrite ašjus, kui ka kubermangu-walitsušste ja politšei-kohtute otšuste üle kohtu-möistmiste ašjus ette tuuakse.

Kohtute otšused, mis kroonuwalitsušste ašjus tehtud, saawad kroonule nädala aja sees teada antud. Seda aega arwatakse sellest päewast saadik, millal kohtuotšus alla jai kirjutatud, ehk selle kuulutuse päewast saadik; kroonuwalitsušste seletušste teada-andmise ajaks kohtutele on neli kuud ära määratud.

Kohtud ei walwa mitte ise edasi kaebamisteträhwide ja stempel-maksude (Stempelgebühren) sisse nõudmise üle, waid annawad, kui nad neid sisse nõuda on kästinud, kameralhoowile selle üle teadust.

Kõrgemates kohtutes öiendatakse kõik need ašjad, mis sija maani nende wöimuse all oliwad ja mitte rahukohtute-ašutuste kätte antud ei ole.

Kõrgemais kohtutes peab nende wöimuse alusid ašju öiendades neid reeglid tähele pandama, mis ülemal nimetatud.

Enne määratud aeg walitsušjasse senati edasi kaebamiseks wöib nelja nädala peale pikendatud saada, kui senatile edasi kaebamiseks pikad kirjatükid, mis aktide seas on, ümber on tõlkida.

Kui kaebtus kõige kõrgemale kohtule sisse on antud, antakse alamale kohtule kääl kätte, mis nõuab, et sisse saatmata jäetud edasi kaebtus seda-maid sisse saagu saadetud, kui tunnistuses tähendatud kaebtuse sisseandmise ja selle ettepanemiseks määratud aega kõrwu seadides leitakse, et see aeg juba mööda on läinud.

Kõrgemad kohtud waatawad nende ülewaatamise öiguse põhjusel iga aasta eesistuja ehk teise selle kohtu liikme läbi nende all olemad kohtud üle, kas kõik seaduslikus korras on. Kohtute rewideerimine kuberneri läbi kautatakse ära.

Rahukohtutest peale pandawad trähwid.

Rahukohtunikud möistawad ekšituste üle eeskirja põhjusel peal järgmised trähwid:

Noomitused, meeletuletused ja manišused;

Rahatrahwid, mitte üle kolme šaja rubla;

Kinnipanemine, mitte üle kolme kuu, ja

Wangipanemine, mitte üle ühe aasta.

Mõne korra wöetakse peale pandud trähwiga ühes pahateu juures pruugitud riistad ehk muidu süüdlase päralt olemad ašjad ära.

Wangi möistetud kurjategijad pannašse nende tööle, mis töömajadel jäetud on.

Kinni pandud kurjategijad wöib üksnes nende oma šoomise peale tööle panna. Nemad on teistest wangidest isepaigas pidada.

Kinni pandud ehk wangi möistetud kiriku- ja kloostri-waimulikka meši ei panda mitte wangi, waid saadetakse kiriku-ülemwalitsuse kätte, et seal peale pandud trähwi ära kannawad.

Allealised, kümne kummi seitsmeteistkümne aasta wanused, wöiwad niisugustesse kohtadesse, kus parandamise majad on, rahukohtunikudest

määratud aja peale ära antud saada, siis ei tohi neid seal mitte kauem kuni kaheksateistkümnne eluaastani pidada.

Kellegi võimalik ei ole peale pandud rahatrahvitsid ära maksta, panna

- 1) rahatrahvi asemel viisteistkümnest rublast saadik — mitte rohkem kuni kolme päeva peale kinni;
- 2) rahatrahvi asemel viisteistkümnest rublast kuni kolmesaja rublani — mitte kauem kuni kolme kuu peale kinni.

Talupojad ja kodanikud, kellel võimalik ei ole peale pandud rahatrahvitsi ära maksta, võivad avalikkude tööde tarvis pruugitud ehk aga 19. Veebruaril 1861 välja antud üldise seaduse artikli 188 põhjuse (Riigi-seaduseraamatus IX. jagu 1863 aastast) ja maksude-reglemangu artiklis 651 (Riigiseaduseraamat V anne) oleva eeskirjade järele rahateenistuse peale ära antud saada. Inimesed teistest seisustest, kellel mitte võimalik ei ole peale pandud rahatrahvitsi ära maksta, võivad ainult oma soovimise peale avalikkude tööde tarvis pruugitud ehk raba teenima pandud saada.

Kogemata pahateude eest võivad rahukohtunikud süüalust asja juurust mööda noomida ja manitseda. Suuremad trahvid panna kogemata pahategude eest üksnes järgmisel korral peale:

- 1) kui kes seaduses trahvi nimelt ettevaatamata oleku peale on pandud;
- 2) kui pahategu seadusest peale pandud iseäralise kohuse täitmata jätmise läbi on tulnud.

Pahategusid ei arvata mitte süüks, kui nad sündinud:

- 1) kogemata, mitte üksnes tahtmata, vaid ka ilma mingisuguse ettevaatamata oleku ehk hooletuse läbi;
- 2) lapsest, kes veel kümme aastat wana ei ole;
- 3) nõdrameele ja haiguste läbi;
- 4) väewõimuse sunni, ja
- 5) hädas vastupaneku läbi.

Kümne kuni seitsmeteistkümnne aastased süüalused trahvitakse poole trahwiga. Neid kes veel mitte neliteistkümnend aastat wanad ei ole, võib rahukohtunik, ilma et neid trahvits, nende wanemate ehk sugulaste kätte kohuseks parandamiseks ära anda.

Pahateu trahwinõistmise juures peab rahukohtunik asja juurust tähele panema.

- 1) Peab süüalune wangitrahvi alla mõistetud saama, siis on see trahvi vähema ehk suurema mõedu järele mõista;
- 2) on kinnipaneku juures tunda, et kõige kõrgem mõet üle kolme päeva läheb, siis ei tohi see mitte üle kolme päeva ehk vähem mõistetud saada;
- 3) peab rahatrahvi peale pandama, mis seaduses ainult kõige kõrgema mõedu järele on arvatud, siis, võib kohtunik seda oma heakskiitmise järele vähendada.

Kõik asjad, mis kaebdusaluse süüd vähendavad, on tähele panna:

- 1) nõder meel ehk täieline rumalus;

- 2) äritus, kui kaebusalune seks mingisugust asja ei ole annud;
- 3) suur toiduse ja töö puudus;
- 4) endine laimata elu;
- 5) priitahlik kahjutajumine, kui see enne kohtu mõistmist on sündinud, ja
- 6) ülestunnistus ja õiglane kahetus.

Kõik asjad, mis kaebusaluse süüd suurendavad, on tähele panna;

- 1) süüaluse ette ära mõeldud teud;
- 2) kõrgem waimuharimise järg ja enam ehk vähem hea seisus seltslikus elus;
- 3) pahateu kordus ehk sellesarnane teu sünnitus aasta ajas kohtu mõistuse otsusest arwatud, ja kangekaelne salgamine ja nimelt süüajamine süüta inimese peale.

On kaks ehk rohkem inimesi pahateust osa wõtnud, siis langewad need, kes ise seaduse wastu tegude sünnitajad on ehk teise seks awatelefiwad, juurema trahwi alla kui nende kaas süüalused.

Wangipanemine on ikka waljumaks trahwiks arwata, kui kinnipanew ja rahatrahwid.

Pahateu katse, mis kaebusalune ise poolelt jätnud, ei lange mitte trahwi alla.

Pahateud erainimeste auu ja õiguste wastu ei lange mitte muidu trahwi alla, kui ainult wihastatud poole, kahjukandja ehk nende meeste, wanemate ehk wõõrmündrite, ehk ülepea nende kaebtuse peale, kes nende eest hoolt kannawad.

Wargused, pettused ja wõera omanduse wõtnised abielu rahwa wahel, niisama ka wanemate ja laste wahel, ei lange mitte muidu kui kaebtuse peale trahwi alla.

Nimetatud pahateud ei lange mingisuguse trahwi alla, kui kahjukandja süüalusega ära lepib.

Süüalused peawad trahwi alt lahti, kui rahukohtunik ega ka politsei warguse, pettuse ega wõera oma wõtmise üle kabe aasta ajal, metsawarguse üle aasta ajal, teiste pahategude üle aga kuue kuu ajal, sest päewast arwatud, mislil nad tehti, teadust ei ole saanud, ehk kui nende pahategude üle nimetatud aja sees mingisugusi kohtulikku tallitust läbiraäkimiseks käpile ei ole wõetud.

Kohtuotsuses mõistetud trahw jäeb maha:

- 1) trahwialuse surma läbi, ja
- 2) äraleppimise läbi.

Süüalused, kes rahatrahwi asemel kinni on, ehk awalikku tööd peawad tegema ehk raha teenima pannakse, lastakse priiks, nii pea kui nad seda jagu peale pandud rahatrahwist ära maksawad, mis kinni olemise ehk tödajast maha arwatud, weel järel on.

Süüaluste kohus on pahategude läbi sündinud kahju ehk rikutud kasu ära tasuda.

Ei jõua kahjutajumise ehk rahatrahwi alla mõistetud inimene mitte maksta, siis saab tema warandusest kõige pealt kahju ehk ära

wõetud kasu ja pärast seda kõik muud seaduslikud nõudmised ära maksetud; rahatrahwi aga saab siis veel tema järele jäenud warandusest ära maksetud.

On pahategu seaduse ehk eeskirja täitmata jätmine, mis seaduse nimel tegewad wolilised on ette kirjutanud, siis mõistetakse süüalused peale trahwi seda ära täitma, mis nad veel mitte ei olnud teinud.

Rahatrahwid ja ära müüdud asjade fisisjetulek antakse mõne korra kohaliku kubermangu maapäitaali heaks, süüaluste wangi kodade asutuseks.

Kes seaduslikka nõuudmist ehk seadmist, mis walitsuse poolt maafonna ja kogukonna asutustest wälja antud, täitmata jätab, langeb, kui praegune seadus ses korras muud trahwi ei mõista: rahatrahwi alla, mitte üle wiisteistkümmene rubla.

Kes politsei ehk muu wahtide, kui ka maafonna ehk küla walitsuste wastu, kes oma ammeti kohust täitsiwad, sõnakuulmata on, langeb, nii pea kui nende ammetmeeste nõudmised seaduslikud oliwad: rahatrahwi alla, mitte üle wiisteistkümmene rubla.

Kes politsei ehk muud wahtisi, kohtu ehk walitsuse teendrid, niisama ka põllu ja metsa wahtisi, kes oma ammeti kohust täitsiwad, pahandab ehk wihastab, langeb:

- 1) kui pahandamine sõnade läbi on sündinud, kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui üks kuu, ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui sada rubla, ja
- 2) kui pahandamine teuga sündis, kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui kolm kuud.

Kes walitsuse seadmise järele üles pandud ahwarduse ja mõedu märkisi ehk muud piirisi tähendawaid märkisi ära häwitab ehk kahju teeb, langeb, kui tall mitte muud oma kasu püüdwaid ehk pahu tahtmisi ei olnud: kinni panemise trahwi alla, mitte üle kolme kuu, ehk rahatrahwi alla, mitte üle kolmsada rubla.

Kes seaduslikku kuulutusi ära häwitab ehk awalikkusi mälestuse sambaid rikub, langeb: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui üks kuu ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui sada rubla.

Kes ilma tarwilise luata, midagi awalikult kuulutab, langeb, kui tall seal juures midagi muud paha tahtmist ei olnud: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui üks kuu, ehk rahatrahwi alla, mitte üle sada rubla.

Kes jumalateenistust kirikus, kabelis ehk mõnes muus palvemajas karjumise wõi kõlwatuma oleku läbi, fiiiski ilma pühaduse teutamiseta, rikub, langeb: kinnipanemise trahwi alla, mitte üle ühe kuu, ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui sada rubla.

Kes wäljaspool jumalateenistuseks säetud maja jumalateenistuse seaduslikku korda rahwa rüemustamise läbi rikub ehk mõne muu kõlwatuma asja läbi keelab, langeb, kui ta mitte ühtlasi pühadust ei riku: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui wiisteistkümmend päewa, ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui wiiskümmend rubla.

Sellejama trahwi alla langewad ka need, kes pühade ja pidude ajal rahu on rikkunud.

Kes wale juttusid laiali lautab, niisama ka ilma pöbjusetä üleüldist liitumist sünnitab, langeb: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui wiisteistkümmend päewa ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui wiiskümmend rubla.

Riidlemiste, kisklemiste, rusikawõitlemisteh ehk muu pahateu eest awalikus kohas, nii kui üleüldise rahurikkumise eest langewad süüalused: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui seitse päewa ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui kakskümmendwiis rubla.

Rahurikkumise eest awalikkudel foosolekulatel ehk rahwardemustamise, näitemängude w. ajal, langewad süüalused: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui seitse päewa, ehk rahatrahwi alla, mitte rohkem kui kakskümmendwiis rubla.

Kes ilma seadusliku wolita, kui niisugust saada on, awalikkusi mängusid, rahwa rõemustusi ehk näitemängusid alustab, langeb: rahatrahwi alla, mitte rohkem kui kakskümmendwiis rubla.

Kes teeldud ajal kõrtsja, söögimajasid, joomamajasid ja teisa niisugusid kohtasid lahti teeb, niisama ka, kes niisugustes hoonetes teeldud lustisti ehk mängusi, kolwatumaid elukombid ja seaduse wastalast olekut sallib, langeb: rahatrahwi alla, mitte rohkem kui wiiskümmend rubla.

Kes ühe awaliku koha peale joobnud peaga ehk inetumas wäljapidises olekus tuleb, langeb: kinnipanemise trahwi alla, mitte kauem kui seitse päewa, ehk rahatrahwi alla, mitte üle kakskümmendwiis rubla.

Kes ilma ette kirjutatud luata raamatute ehk pühade kujudega kiriku, kloostrite ehk teiste Jumala meele päraliste asutuste korjanduseks kaupleb, langeb, kui seal juures mitte muud pettust ei olnud kui korjatud raha ärawõtmise: rahatrahwi alla, mitte üle kakskümmendwiis rubla.

Siivi maa kohtukonnad.

Wolmari maakonnas I. kohtukond: Wolmari, Papendorfi, Dikkelni, II. Roopa, Ubenurme, III. Lemsalu, Pernigali, Salatsi, IV. Salisbury, Mendorfi, Madise, V. Nuhja ja Burtneki kihelkond; **Wõnnu maakonnas**: I. Wõnnu, Arrafhi, Ronneburi, II. Sjuja, Lesbni, Uue-Beebalgi, III. Wana-Beebalgi, Erlaa, Löferi, Lindeni, IV. Festeni, Bersohni, Kaltjenau, Laudoni, V. Lasdoni, Sesswegi, Lubani kihelkond; III. **Walga maakonnas**: I. Walga, Genssi, Luke, II. Wohlparti, Tritati, Smilteni, III. Serbigalli, Paltsmari, Abjeli, Wellani, IV. Tirseni, Schwaneburi, Namõija, V. Marienburi, Vellinghovi, Opealani kihelkond; **Tartu maakonnas**: I. Torma, Laiuse, Palamuse, Kurfi, II. Kobawere, Maarja Magdaleena, Kõrki, III. Puhja, Rõda, Rannu, IV. Otepää, Rõngu, Sangaste, V. Tartu, Wõnnu, Kambja kihelkond; **Wõru maakonnas**: I. Rõpina, Põlwe, Kanapää, II. Urwaste, Karula, Hargla, III. Rõuge, Wasteliina, Wõru kihelkond; **Pärnu-Wiljandi maakonnas**: I. Tõstama, Nihkli, Audru, 1/2 Pärnu, 1/2 Jatobi; II. 1/2 Jatobi, Wändra, Tori, III. 1/2 Pärnu, Saarde, Kõdemeste, IV. Haliste, Karksi, 1/2 Paiste, V. Helme, Tarwastu, 1/2 Paistu, VI. Wiljandi-Kõpu, Wiljandi, 1/2 Suure Jaani, VII. Pilsitwere, Kolga Jaani, Põtkama, 1/2 Suure Jaani kihelkonda.

